

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

BABIE LATO

Zuzanna Kwapińska

Dlaczego BABIE i dlaczego LATO? Co wspólnego z babą i z latem mają 'niteczki pajęczyny unoszone przez wiatr w pogodne, jesienne dni' lub takie właśnie 'pogodne dni wczesnej jesieni', które nazywamy BABIM LATEM? Można wysunąć trzy hipotezy, związane z różnymi skojarzeniami językowymi i kulturowymi. Pierwsza hipoteza wiąże się z konotacjami rzeczownika baba. Baba to stara kobieta. Lato to druga pora roku. Babie lato w znaczeniu 'jesień' to zatem takie 'stare, przestarzałe lato' (czyli BABIE LATO to eufemistyczne określenie jesieni).

Potwierdzałyby tę hipotezę - podawane jako bliskoznaczne dla określenia BABIE LATO - wyrażenie LATO ŚWIĘTOMARCIŃSKIE (Linde). Jednak przeczy tej hipotezie współczesna definicja BABIEGO LATA, kojarzonego z wczesną jesienią (a dzień św. Marcina to wszak 11 listopada, a więc już późna jesień). Druga hipoteza, sygnalizowana w wielu źródłach (Brückner, Kopaliński), wywodzi nazwę BABIE LATO w znaczeniu 'jesień' od nazwy BABIE LATO w znaczeniu pajęczyny. Skojarzenia wiązałyby się wówczas z wyglądem pajęczynowych nitek: długie, wiotkie i srebrzystosiwe jak włosy starej kobiety, a więc →baby. Nie ma jednak żadnego potwierdzenia takich właśnie konotacji, podobnie jak brak jest jakiegokolwiek językowego dowodu na ich niewłaściwość. Według trzeciej hipotezy (Gloger) nazwa BABIE LATO w znaczeniu również pochodzi od nazwy BABIE LATO w znaczeniu , jednak kładzie się tutaj nacisk na konotacje kulturowe. Jak pisze Gloger w „Encyklopedii staropolskiej” (I, 93-94): "(...) Pajęczyna ta, w podaniach ludu polskiego, jest przędzą z wrzeczona Matki Boskiej, rzuconą na ziemię, aby przypomnieć gospodyniom czas roboty koło przędziwa i potrzebę okrycia biednych sierot na zimę". Byłyby to zatem nitki dla gospodyń, czyli dla bab. Nijak to jednak nie tłumaczy użycia rzeczownika 'lato' w tym wyrażeniu. Prawda zapewne kryje się w każdej z trzech hipotez, wszystkie trzy rodzaje skojarzeń mogły wpłynąć na utworzenie i powstanie tego określenia w obu znaczeniach.